

Karolis Jankevičius

Karolis Jankevičius (1924–2010) – botanikas, mikrobiologas, gamtosaugininkas, mokslų daktaras (biomed. m.; biol. m. kand. 1964), profesorius, spaudos bendradarbis, pedagogas, buvęs Lenkimų pradinės mokyklos mokytojas, visuomenės veikėjas. Svarbiausios jo mokslinių darbų kryptys buvo aplinkos apsauga, gėlių vandenių ir grunto mikrobiologija, Lietuvos gamtos apsaugos istorija. K. Jankevičius yra 15 patentų, 16 išradimų autorius.

Gimė 1924 m. lapkričio 22 d. Šiauliuose. Mama – namų šeimininkė Michalina Micichauskaitė Jankevičienė (1900–1942), tėvas – geležinkelio tarnautojas Karolis Jankevičius (1882–1973). Turėjo du brolius: Algirdą (1923–1986) ir Edmundą (1931–2012).

Karolis 1943 m. baigė valstybinę Plungės gimnaziją, vėliau, 1943–1945 m., dirbo Lenkimų pradinės mokyklos mokytoju, o tada išvyko mokytis į Vilniaus universitetą. Studijavo Gamtos mokslų fakultete, kurį baigė 1950-aisiais. Čia jis klausėsi profesorių Povilo Snarskio, Jono Dagio, Tado Ivanausko, Antano Minkevičiaus ir kitų tada didelį autoritetą turėjusių mokslininkų paskaitų. Studijuodamas dirbo vyresnioju laborantu Gamtos mokslų fakulteto Augalų fiziologijos katedroje.

K. Jankevičiaus gimimo 100-mečio proga Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos sukurtos virtualios parodos „Profesorius Karolis Jankevičius – prasmingo gyvenimo pavyzdys“ (prieiga Internetu <https://inx.lv/Jp4ak>) skyriuje „Mokinys ir studentas“ (prieiga Internetu: <https://inx.lv/Jp4aw>) yra pateiktas fragmentas iš profesorės Irenos Eitminavičiūtės prisiminimų apie K. Jankevičių. Čia rašoma: „[...] *tais laikais biologiją studijavo daugiausiai mergaitės; vyrus kiekviename kurse buvo galima ant pirštų suskaičiuoti, o kai kuriuose kursuose ir skaičiuoti nebuvo ko. [...] Karolis Jankevičius, jaunas biologas, atkreipė daugelio biologų dėmesį, nes tai buvo ne tik retas biologijoje vyras, bet dargi ir gražus vyras.*“

Lenkimų pradinės mokyklos mokytojas Karolis Jankevičius apie 1945-uosius metus. Nuotrauka saugoma Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje, LMAVB RS F405-379

1950–1953 m. K. Jankevičius Vilniaus universitete dirbo vyresnioju dėstytoju – dėstė algologijos, antibiotikų, fitopatologijos, mikologijos, augalų virusinių ligų disciplinas. 1953–1959 m. vadovavo Lietuvos biologijos institutui, o kai 1959 m. Biologijos institutą reorganizavo ir vietoje jo įkūrė du gamtos tyrimams skirtus institutus (Zoologijos ir parazitologijos bei Botanikos), Karoliui buvo patikėtos Lietuvos botanikos instituto direktoriaus pareigos. Šiam institutui jis vadovavo 1959–1981 metais. 1957–1961 m. jis buvo ir žurnalo „Mokslas ir gyvenimas“ vyr. redaktorius. 1960 m. K. Jankevičius išrinko pirmuoju atkurtos Lietuvos gamtos apsaugos draugijos tarybos prezidiumo pirmininku, 1960–1982 m. jis šiai draugijai vadovavo. Dirbdamas mokėsi aspirantūroje ir 1964 m. apsigynė mokslų daktaro (biologijos mokslų kandidato) disertaciją tema „Kuršių marių ir kai kurių Lietuvos TSR ežerų mikrobiologinė charakteristika“.

Nuo 1981 iki 1991 m. dirbo Lietuvos botani-

kos instituto Hidrobotanikos laboratorijos vadovu, 1991–1993 m. buvo šios laboratorijos vyriausiasis mokslo darbuotojas. XX a. jo kolegų ilgamečio darbo dėka susiformavo Lietuvos botanikos mokslo tradicijos. 1990 m. jam už atliktų darbų visumą suteiktas profesoriaus vardas.

Nuo 1997 m. K. Jankevičius buvo viešosios įstaigos „Grunto valymo technologijos“ konsultantas, mokslinis vadovas.

Daugelį metų jis aktyviai dalyvavo Lietuvoje ir užsienyje vykusiose mokslinėse konferencijose, bendradarbiavo spaudoje – paskelbė daugiau negu 600 straipsnių. Išėjęs į užtarnautą poilsį, toliau aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, buvo Lietuvos veiklos ilgaamžystės akademijos prezidiumo narys bei Lietuvai pagražinti draugijos garbės narys.

1976 m. už atliktų darbų ciklą „Vandens mikrobiologijos ir savaiminio apsivalymo mechanizmo tyrimai“ Karoliui Jankevičiui, dr. Aldonai Barauskienei ir dr. Genovaitei Jankevičiūtei įteikta LSSR respublikinė premija. 1980 m. jam suteiktas LSSR nusipelnusio gamtos apsaugos darbuotojo vardas. 2007 m. K. Jankevičius tapo Lietuvos pramonės konfederacijos nominacijos „Profesijos riteris“ laureatu.

2011 m. viešosios įstaigos „Grunto valymo technologijos“ iniciatyva įsteigta prof. Karolio Jankevičiaus vardinė stipendija Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų studentams. Ji teikiama iki šiol.

1959 m. liepos 4 d. K. Jankevičiaus žmona tapo 1933 m. birželio 19 d. Kaune gimusi mokslininkė, botanikė Ramunėlė Maziliauskaitė. Jie užaugino dukrą Giedrę (g. 1960 m. liepos 31 d.) ir sūnų Aušrį (g. 1961 m. spalio 12 d.). Dukra Giedrė Jankevičiūtė tapo plačiai žinoma Lietuvos menotyrininke, humanitarinių mokslų daktare, profesore, daugelio knygų autore, parodų kuratore. Ji 1983 m. baigė dailės istorijos ir teorijos studijas tuometiniame LSSR valstybiniame dailės institute (dabar Vilniaus dailės akademija), 1994 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją, 2008 m. atliko habilitacijos procedūrą. 2023 m. G. Jankevičiūtė buvo apdovanota Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureate.

Sūnus Aušrys Jankevičius yra radiofizikas, verslininkas, projektų ekspertas.

Lietuvos mokslų akademijos Vrubliauskų bibliotekoje saugomas Karolio Jankevičiaus fondas (F405).

2011 m. Vilniuje išleista Rapolo Liužino ir Ievos Paunksnytės spaudai parengta knyga „Profesorius Karolis Jankevičius“.

Karolis Jankevičius mirė 2010 m. spalio 6 d. Vilniuje. Palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse.

K. JANKEVIČIAUS BIBLIOGRAFIJA

1. Karolis Jankevičius, Julius Kazlauskas, *Biologijos mokslo pasiekimai Tarybų Lietuvoje: medžiaga lektoriui*, Vilnius, 1967.

2. Karolis Jankevičius (kartu su kitais), *Šiaurinės Kuršių marių dalies planktoninių organizmų vystymosi fiziologiniai-biocheminiai pagrindai* (išleista rusų kalba), 1978.

3. Karolis Jankevičius (kartu su kitais), *Влияние термического режима водохранилища – охладителя Литовской ГРЭС на его гидробионты* (kartu su kitais), Vilnius, 1981.

4. Karolis Jankevičius (kartu su kitais), *Organizmo ir jo virškinamojo trakto mikrofloros obligatinė simbiozė* (išleista rusų kalba), Vilnius, 1989.

5. *Aplinkos apsaugos terminų žodynas* [sudarė Vytautas Raškauskas, Karolis Jankevičius, Petras Zajančkauskas], Vilnius, 2000.

6. Karolis Jankevičius, Juozas Stasinas, *Lietuvos aplinkosaugos raida*, Vilnius, 2000.

7. Karolis Jankevičius, Rapolas Liužinas, *Aplinkos biologinis valymas*, Vilnius, 2003.

8. Karolis Jankevičius, Juozas Stasinas, *Gamtos riterio lobiai: atsiminimų knyga apie gamtosauugininką Viktorą Bergą*, Vilnius, 2007.

9. Algimantas Paulauskas, Karolis Jankevičius, Rapolas Liužinas, Vytautas Raškauskas, Petras Zajančkauskas, *Ekologijos terminų aiškinamasis žodynas: lietuvių-anglų-vokiečių-rusų kalbomis*, Vilnius, 2008.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Karolis Jankevičius“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://inx.lv/Jp4a8> (žr. 2024-09-15).

2. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos virtuali paroda „Profesorius Karolis Jankevičius – prasmingo gyvenimo pavyzdys“: <https://inx.lv/Jp4ak> (žr. 2024-09-15).